

اصلاح الگوی نگارش واژه‌های کلیدی مقالات دندانپزشکی بر اساس MeSH

دکتر سیدجواد قاضی میرسعید^۱، فاطمه مسعودی^۲

۱- دانشیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی و عضو مرکز تحقیقات مدیریت اطلاعات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۲- کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، مرکز توسعه تحقیقات بالینی، بیمارستان نکویی-هدایتی-فرقانی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران

در سالهای اخیر، تحقیقات مختلفی به منظور شناسایی سطح دانش مولفان مقالات حوزه های پزشکی و وابسته به آن در استفاده از ابزار نمایه‌سازی MeSH از طریق مقایسه کلیدواژه‌های مقالات با MeSH انجام شده است. بر پایه این مطالعات پایین بودن میزان همخوانی کلیدواژه‌های مقالات با MeSH ناشی از دو عامل: عدم آگاهی و عدم مراجعه نویسندگان به MeSH، عدم وجود خط مشی روشن در ارتباط با نحوه استفاده از MeSH در سیاست هیات تحریریه مجلات معرفی شده است (۱،۲،۳)

با اینحال تاکنون پژوهشی انجام نشده که صحت این گفته را تایید یا رد نماید، تا بتواند بین عدم آگاهی و عدم تسلط به نحوه انتخاب کلیدواژه از MeSH تمایز قائل شود. از این رو، بر پایه جدیدترین پژوهش انجام شده در این حوزه (۲) به بررسی دقیق از انواع همخوانی مشاهده شده بین کلیدواژه های مقالات مجلات دندانپزشکی ایرانی مورد مطالعه در پژوهش مذکور با MeSH پرداختیم تا مشخص شود حضور کلیدواژه‌های ناهمخوان با MeSH ناشی از چیست؟

بر طبق جدول ۱، طیف مختلفی از انواع همخوانی در میان کلیدواژه‌های مقالات مجلات ایرانی مشاهده می‌شود. مقالات این مجلات بر اساس میزان استفاده نویسندگان آنها از MeSH برای درج کلیدواژه‌ها در انتهای چکیده مقالات به ۷ گروه تقسیم شده‌اند:

گروه اول (همه کلیدواژه‌های درج شده همخوان):

مقالاتی که نویسندگان آنها همه کلیدواژه‌های درج شده در انتهای چکیده را بر اساس MeSH و به‌طور دقیق با MeSH انتخاب کرده‌اند.

۷/۸ درصد از کل نویسندگان مقالات مجلات ایرانی برای نگارش و درج همه کلیدواژه‌های موجود در مقاله خود به MeSH مراجعه کرده‌اند. این تعداد از مقالات ۸/۳ درصد از کل مقالات منتشر شده در مجلات ایرانی را تشکیل می‌دهد.

گروه دوم (همه کلیدواژه‌های درج شده همخوان نسبی):

مقالاتی که هیچ‌یک از کلیدواژه‌های مندرج در انتهای چکیده آنها با MeSH به‌طور ۱۰۰ درصد همخوان نیستند و نویسندگان در همه آنها از کلیدواژه‌های مترادف، مشابه، بسیار نزدیک و با تفاوت‌های جزئی با MeSH استفاده کرده‌اند.

۲/۶ درصد از نویسندگان مقالات مجلات ایرانی همه کلیدواژه‌های خود را از واژه‌های همخوان نسبی با MeSH انتخاب کرده‌اند. این میزان معادل ۳/۴ درصد از کل مقالات منتشر شده در مجلات ایرانی را تشکیل می‌دهد.

گروه سوم (همه کلیدواژه‌های درج شده ناهمخوان):

مقالاتی که درصد همخوانی همه کلیدواژه‌های درج شده در انتهای چکیده آنها با MeSH، صفر و درصد ناهمخوانی کلیدواژه‌ها با MeSH، ۱۰۰ درصد است. به‌عبارتی دیگر نویسندگان این دسته از مقالات برای نگارش هیچ‌یک از کلیدواژه‌ها به سرعنوان‌های موضوعی MeSH مراجعه نکرده‌اند.

این گروه از مقالات ۳/۴ درصد از کل مقالات مجلات ایرانی را تشکیل می‌دهند. تعداد نویسندگانی که همه کلیدواژه‌های موجود در مقالات آنها فاقد همخوانی با MeSH بوده‌اند در مجلات ایرانی ۲/۹ درصد می‌باشد.

گروه چهارم (همه کلیدواژه‌های درج شده ترکیبی از

کلیدواژه‌های همخوان/همخوان نسبی/ناهمخوان):

نویسندگان این دسته از مقالات برای انتخاب بخشی از کلیدواژه‌های مقاله خود از واژه‌های مترادف با MeSH و برای بخشی از دیگر از کلیدواژه‌های مقاله خود از MeSH استفاده ننموده‌اند.

در انتهای چکیده ۱۶/۲ درصد از کل مقالات مجلات ایرانی، ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان نسبی و ناهمخوان با MeSH بکار رفته است.

جدول ۱. فراوانی و درصد فراوانی انواع الگوهای همخوانی موجود در کلیدواژه‌های مقالات

نویسنده		مقاله		نوع همخوانی مشاهده شده در کلیدواژه‌های مقالات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۷/۸	۹۵	۸/۳	۲۴	فقط همخوان
۲/۶	۳۲	۳/۴	۱۰	فقط همخوان نسبی
۲/۹	۳۵	۳/۴	۱۰	فقط ناهمخوان
۲۵/۸	۳۱۳	۲۵/۹	۷۵	ترکیبی از همخوان/همخوان نسبی/ناهمخوان
۳۵/۶	۴۳۳	۳۳/۱	۹۶	ترکیبی از همخوان/همخوان نسبی
۸/۷	۱۰۶	۹/۷	۲۸	ترکیبی از همخوان/ناهمخوان
۱۶/۵	۲۰۱	۱۶/۲	۴۷	ترکیبی از همخوان نسبی/ناهمخوان
۱۰۰	۱۲۱۵	۱۰۰	۲۹۰	جمع کل

از نتایج چنین برمی‌آید که انواع انطباق در میان مقالات وجود دارد. همچنین این مطالعه نشان داد نویسندگان مقالات مجلات ایرانی که همه کلیدواژه‌های مقاله خود را مطلقاً همخوان، مطلقاً همخوان نسبی و یا مطلقاً ناهمخوان انتخاب می‌کنند درصد کمی از نویسندگان را تشکیل می‌دهند. بیشتر نویسندگان انواعی از همخوانی را برای کلیدواژه‌های مقالات خود بکار برده‌اند. همچنین الگوی (ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان، همخوان نسبی و ناهمخوان) و (ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان و همخوان نسبی) بیش از سایر الگوها توسط نویسندگان بکار رفته است. بیشتر نویسندگان مقالات مجلات ایرانی از الگوی (ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان و همخوان نسبی) و پس از آن از الگوی (ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان، همخوان نسبی و ناهمخوان) برای توصیف کلیدواژه‌های مدرک خود استفاده کرده‌اند.

مقالاتی که ترکیبی از انواع همخوانی (همخوان با MeSH/همخوان نسبی با MeSH/ناهمخوان با MeSH) در میان کلیدواژه‌های آنها به چشم می‌خورد. (الگوی ترکیبی سه‌گانه)

۲۵/۸ درصد از کل نویسندگان مقالات مجلات ایرانی برای انتخاب کلیدواژه‌های مقاله خود ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان/همخوان نسبی و ناهمخوان را به‌کار برده‌اند. بدین معنی که ۲۵/۹ درصد از کل مقالات حاوی ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان/همخوان نسبی و ناهمخوان می‌باشند.

گروه پنجم (همه کلیدواژه‌های درج‌شده همخوان و همخوان نسبی):

مقالاتی که کلیدواژه‌های درج‌شده در انتهای چکیده آنها ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان با MeSH و همخوان نسبی با MeSH می‌باشد. (الگوی ترکیبی دوگانه)

این الگو رایج‌ترین الگو در میان مقالات مجلات ایرانی می‌باشد. ۳۵/۶ درصد از کل نویسندگان مقالات مجلات ایرانی از این الگو برای نگارش کلیدواژه‌های خود استفاده کرده‌اند. یعنی ۳۳/۱ درصد (معادل یک‌ششم) از کل مقالات ایرانی، مقالاتی هستند که کلیدواژه‌های بکار رفته در انتهای چکیده آنها ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان با MeSH و همخوان نسبی با MeSH می‌باشند.

گروه ششم (همه کلیدواژه‌های درج‌شده همخوان و ناهمخوان)

مقالاتی که نویسندگان برای بخشی از کلیدواژه‌های مندرج در انتهای چکیده مقالات خود از MeSH استفاده کرده‌اند و برای بخشی دیگر نه. (الگوی ترکیبی دوگانه)

در انتهای چکیده ۹/۷ درصد از کل مقالات مجلات ایرانی، ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان و ناهمخوان با MeSH به کار رفته است.

گروه هفتم (همه کلیدواژه‌های درج‌شده همخوان نسبی و ناهمخوان)

مقالاتی که کلیدواژه‌های درج‌شده در انتهای چکیده آنها ترکیبی از کلیدواژه‌های همخوان نسبی با MeSH و ناهمخوان با MeSH می‌باشد. (الگوی ترکیبی دوگانه)

References:

1. Ghazi-Mirsaeed SJ, Masoudi F. A Comparative Review of the Compliance Rate of Abstracts Keywords of Iranian Dental Latin Journals Articles and their American Peers Indexed in PubMed with MeSH 2014. *Res Dent Sci.* 2017;14(1):63-9.
2. Ghazi-Mirsaeed SJ, Masoudi F. Contribution of Articles Published in the Iranian Dental Latin Journals Indexed in PubMed by MeSH Descriptors. *J Mashhad Dent Sch.* 2019;43(2):148-54.
3. Masoudi F, Ghazi-Mirsaeid SJ. Measuring the Compliance Rate of Keywords of the Articles of Journal of Paramedical Sciences with Medical Subject Headings (MeSH). *Health Information Management,* 2016;13(5):360-6.

نتیجه این مطالعه اثبات کرد که عدم آگاهی نویسندگان از وجود سرعنوان‌های موضوعی MeSH جز برای درصد اندکی از نویسندگانی که فقط از واژه‌های ناهمخوان استفاده می‌کنند که آن‌هم نیز ممکن است نه به دلیل عدم آگاهی که به دلیل عدم حضور کلیدواژه در MeSH باشد، منتفی است. و می‌توان گفت استفاده از کلیدواژه‌های همخوان نسبی و ناهمخوان با MeSH در کنار کلیدواژه‌های همخوان، نه در عدم آگاهی از وجود MeSH که در عدم تسلط در انتخاب کلیدواژه صحیح و استفاده از MeSH می‌باشد. از این رو پیشنهاد می‌گردد:

نحوه استفاده و انتخاب کلیدواژه از MeSH با بهره‌گیری از یک ابزار آموزشی مانند کلیپ یا فیلم کوتاه و یا حتی به صورت اسلاید از طریق پاورپوینت، و یا یک فایل ورد یا پی‌دی‌اف در بخش راهنمای نویسندگان قرار داده شود. کلاس‌ها و یا کارگاه‌های آموزشی مرتبط با نحوه انتخاب کلیدواژه از MeSH برای دانشجویان و محققان جامعه پزشکی برگزار گردد. هیئت تحریریه مجلات دقت بیشتری به کیفیت کلیدواژه‌های نویسندگان کنند و موارد نادرست را به نویسندگان متذکر شوند.